

ABSTRACT

Dette historiske tilfælde beskriver udviklingen fra præcancer til cancer hos den kendte psykoterapeut Sigmund Freud. Til trods for de lægelige anbefalinger om at seponere tobakken fortsatte han med at ryge op mod 20 cigaretter om dagen. Det var kæbekirurgiens spæde start, og Freud måtte gennemgå 33 operationer, fra han var 61 til sin død som 83-årig. Kun den sidste operation var i narkose.

EMNEORD Sigmund Freud | precancerous condition | oral cancer | jaw surgery

Præmaligne læsioner. Freud og hans cancer

HENNING LEHMANN BASTIAN, specialtandlæge i tand-, mund- og kæbekirurgi, mentor, coach

► Accepteret til publikation den 26. oktober 2022

Tandlægebladet 2023;127:520-4

SIGMUND FREUD (Fig. 1) anses som en af grundlæggerne af den moderne psykologi. Som 25-årig blev Freud i 1881 doktor i medicin og speciallæge i neurologi. I 1885 blev han ansat som docent i neuropatologi ved Wiens universitet. Samme år tog han til Paris og studerede suggestion og hypnose (Fig. 2 og 3). Freud blev så begejstret efter opholdet i Paris, at han begyndte at forelæse over hypnose, hvilket gjorde ham uønsket i lægelige kredse, og han blev frosset ud af universitetet i 1886. Han oprettede herefter en privatklinik i psykoanalyse på adressen Rathausstrasse 7 i Wien. Praksis blev i 1891 flyttet til Berggasse 19 i Wien, hvor der i dag er et lille Freud-museum i lejligheden. Her praktiserede han til juni 1938.

I 1896 udgav han flere artikler om psykoanalyse, og i 1899 færdiggjorde han det store værk "Die Traumdeutung", som udkom i 1900 og blev hans store gennembrud. Fra 1902 og til familien måtte flygte til London i 1938, fungerede han som professor ved Wiens Universitet (1).

Freud bevægede sig fra hypnose og suggestion, som han fandt behandlingsmæssigt utilfredsstillende, over til den psykoanalytiske behandling. Hans teorier er væsentlige på tre områder: 1) seksualdriften og dødsdriften, 2) drømmetydning og 3) seksualitetens betydning for børn (2-4). Ødipuskomplekset (en neurotisk dragning af børn mod den af forældrene, der er af modsat køn, og skinsygt had mod den anden).

På sine ældre dage gennemgik Freud et omfattende behandlingsforløb for oral cancer. I denne artikel beskrives dette forløb nøjere.

FREUDS CANCER

Anamnese

I 1917, da han er 61 år, betror Freud sig til en ven og kollega "I have a worrisome lesion on my palate".

Korrespondanceansvarlig forfatter:

HENNING LEHMANN BASTIAN

h1b@os.dk

Sigmund Freud

Fig. 1. Sigmund Freud blev født i Freiberg i Østrig d. 6. maj 1856. Familien var jøder og tysktalende. I 1859 flyttede de fra Freiberg til Wien, og familien forøges senere med fem søstre og en bror. I skolen var han en mønsterelev og fik de højeste karakterer og han oversatte Sofokles' vers om "Kong Oedipus", som han senere beskæftigede sig mere indgående med. Han startede på medicinstudiet allerede som 17-årig, men samtidig hermed studerede han filosofi og litteratur og oversatte bl.a. Stuart Mills' essays.

Fig. 1. Sigmund Freud was born in Freiberg in Austria on 6 May 1856. The family was Jewish and German-speaking. In 1859 they moved from Freiberg to Vienna, and the family was later increased by five sisters and a brother. At school he was a model student and attained the highest grades and he translated Sophocles' verse "King Oedipus", which he later dealt with more thoroughly. He started medical school aged 17, but at the same time he studied philosophy and literature and translated e.g. Stuart Mills' essays.

Første kliniske undersøgelse

Først i april 1923 opsøger han en dermatolog, Dr. Steiner, som anbefaler ham excision af leukoplakien og rygestop (Fig. 4). Også dengang var overgangen mellem den hårde og bløde gane en grænseflade (stridsområde) mellem ørelæger, orale kirurger og dermatologer. Freud er noget tilbageholdende med at få gjort noget ved situationen, men da han i samme uge har ▶

Freud og kokain

Fig. 2. Som 25-årig i 1881 blev Freud doktor i medicin og speciallæge i neurologi. Han havde selv mange kriser af neurotisk art, som han dæmpede med kokain. I 1884 lavede han en lille afhandling om kokainets virkning. Mens han var i Paris, mistede han chancen for en stor opdagelse. Hans medforsker og gode ven øjenlægen Carl Koller blev med et slag verdenskendt på opdagelsen af kokainets bedøvende effekt på øjet, hvilket gjorde operationer muligt.

Fig. 2. At the age of 25 in 1881, Freud became a doctor of medicine and specialist in neurology. He himself had many crises of a neurotic nature, which he quelled with cocaine. In 1884 he wrote a small thesis on the effects of cocaine. While in Paris, he lost the chance for a great discovery. His co-researcher and good friend the ophthalmologist Carl Koller became world famous in one fell swoop for the discovery of cocaine's anaesthetic effect on the eye, which made operations possible.

Freud videreuddannes i Paris

Fig. 3. I 1885 år tog han til Paris og studerede suggestion og hypnose hos tidens mest berømte neurolog, Charcot, som virkede på Salpetriere hospitalet på Ile de la Cité. Her demonstrerede han også hysteritilfælde for sine tilhørere bl.a. ved at bruge den kendte danserinde fra Montmartre og Toulouse-Lautrec's billeder af Jane Avril som medie. Charcot er citeret for at udtale: "Teori er godt, men det ændrer ikke på at virkeligheden eksisterer".

Fig. 3. In 1885 he went to Paris and studied suggestion and hypnosis with the most famous neurologist of the time, Charcot, who worked at the Salpetriere hospital on the Ile de la Cité. Here he also demonstrated cases of hysteria for his audience, e.g. by using the famous dancer from Montmartre and Toulouse-Lautrec's pictures of Jane Avril as media. Charcot is quoted as saying: "Theory is good, but it does not change the fact that reality exists".

Freuds tobaksvaner

Fig. 4. Freud afbildes altid med sin elskede cigar af mærket Don Pedro. Under sine forelæsninger røg han også. Når de studerende foreholdt ham cigarens symbolværdi, sagde han "sometider er en cigar bare en cigar". Trods det voldsomme cancerforløb i 1923 ophørte han ikke med den cigarrygning, som havde givet ham så meget nydelse i alle disse år. Den 10. maj 1923 var han kommet så meget til hægterne, at han kunne skrive til en ven: "I can now again chew, work and smoke". Freud var fuldkommen klar over sin situation og skrev i juni frit efter Doctor's Dilemma (Bernard Shaw) i et brev "Don't try to live forever, you will not succeed".

Fig. 4. Freud is always depicted with his beloved Don Pedro cigar. During his lectures he also smoked. When the students pointed out to him the symbolic value of the cigar, he said "sometimes a cigar is just a cigar".

Despite the violent course of cancer in 1923, he did not stop the cigar smoking that had given him so much pleasure all these years. On 10 May 1923, he had recovered so much that he could write to a friend: "I can now again chew, work and smoke". Freud was fully aware of his situation and in June quoted freely from Doctor's Dilemma (Bernard Shaw) in a letter "Don't try to live forever, you will not succeed".

Besøg af en intern mediciner, Dr. Deutsch, får han kigget på læsionen, og Dr. Deutsch diagnosticerer klinisk en fremskreden cancer og anbefaler excision (5-8).

Første behandling

Den første operation bliver udført af den mest kendte ørelæge i Wien, Dr. Marcus Hajek, som har forsket i sinussygdomme og i brede kredse ansås for en middelmådig kirurg. Operationen blev udført i lokalbedøvelse den 20. april 1923 i sygehusets ambulatorium. Postoperativt var der meget voldsom blødning, og familien måtte tilkaldes. Freud bliver indlagt og senere på dagen fremvist for de studerende. Det histologiske svar viste

Freuds oral kirurg

Fig. 5. Professor Hans Pichler (1877-1949) var uddannet i Chicago under G.W. Black i 1902. Efter 1. verdenskrig blev han professor, da man ved Wiens Universitetshospital havde oprettet et professorat i oral kirurgi, hvor man udførte eksperimentelle operationer på kadavere og lemlæstede soldater.

Fig. 5. Professor Hans Pichler (1877-1949) was educated in Chicago under G.W. Black in 1902. After World War I, he became a professor when a professorship in oral surgery was established at Vienna's University Hospital, where experimental operations were performed on cadavers and mutilated soldiers.

et "malignt epitheliom". Han blev herefter henvist til strålebehandling og lokal radiumterapi. Det havde ingen effekt, men affødte voldsomme smerter. Herefter tog han på ferie i Rom med sin kone, og ved hjemkomsten blev han informeret om, at man måtte operere ham igen.

Ny klinisk undersøgelse

Den 26. september 1923 tilses han første gang af den orale kirurg, Professor Hans Pichler (Fig. 5). Efter undersøgelsen konstaterede Pichler 1) et stort ulcus og recidiv på bløde gane, 2) tumor i højre kind, 3) tumor på underkæben i højre side og 4) arskrumpning fra første operation. Konklusionen blev, at Pichler foreslog radikal kirurgi samt fremstilling af flere typer resektionsproteser afhængigt af resektionens størrelse (5).

Ny behandling

Pichler lavede grundige forberedelser fra 26. september til 4. oktober 1923, som bestod i: Instruktion i mundhygiejne,

udskiftning af defekte fyldninger, inlays til protesen, resektionsproteser og kadaveroperationer.

Operationen i lokalbedøvelse starter med, at a. carotis ext. dext. liggeres, og regionale lymfeknuder fjernes. Der var ingen spredning til lymfeknuderne.

Den 11. oktober 1923 opereres igen i lokalbedøvelse og sedation. Der laves radikal kirurgi på højre maksil, processus coronoideus samt den bløde gane i højre side, kinden og en del af tungens slimhinde. De frie områder dækkes med hudtransplantater, og de præfabrikerede proteser indsættes.

Postoperativt udtalte Pichler, at han ikke var helt tilfreds med operationen og skulle have fjernet noget mere af m. pterygoideus internus i højre side. Det er vigtigt at bemærke, at man ikke havde antibiotika og ikke kendte til i.v. fødeindtagelse. Væske blev suppleret rektalt og føde med ventrikelsonde. Freud havde høj feber i to dage, men blev udskrevet den 28. oktober 1923.

Pichler fulgte patienten tæt og opdagede et lille recidiv, som blev bioteret. Histologien viste cancer, og Freud blev reopereret den 12. november 1923. Efter reoperationen havde Freud et betydeligt blodtab. Pichler var nu tilfreds, og der blev ordineret nogle profylaktiske strålebehandlinger. Freud genoptog sin praksis den 2. januar 1924 med seks patienter dagligt.

Reoperationer

I 1926 begyndte en endeløs række af operationer af proliferative leukoplakier. Der blev foretaget excision, elektrokoagulation eller en kombination af disse. Freud blev i alt opereret 33 gange. Kun i 1936 var en biopsi malign ved histologisk undersøgelse. Der blev foretaget en ny operation og denne gang i generel anæstesi. Efter Freuds flugt til London (Fig. 6) opererede Pichler igen i 1938 på London Clinic, og i 1939 var der en ny malign læsion, der sad, så den var inoperabel. Hver gang skulle proteserne justeres.

Protetisk behandling

Den ekstensive operation gjorde fremstillingen af en tilfredsstillende resektionsprotese næsten umulig. Da man skulle undgå skrumpning af vævet, måtte protesen kun udtages til rengøring. Proteserne generede voldsomt ved spisning, tale og rygning. Desuden gav de voldsom smerte, dårlig ånde og dårlig smag.

Freuds proteser, som blev fremstillet af Pichler fra 1923-28, var udformet i vulcanit og guld samt interne attachments og porcelænstænder. Senere fik han en berlinertandlæge, Dr. Schröder/ Weimann, til at forsøge sig med broforankrede tænder og ekstrakoronale attachments. Professor Kazanjian indførte stikkontaktsystemet (Fig. 7). Freud fik lavet tre proteser hos ham, men han syntes, at de var voldsomt dyre (9).

VIDERE FORLØB OG AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Freuds liv med resektionsproteser var et helvede. Han kaldte protesen "et monster". Især lugten fra den nu ubehandlede cancer og det nekrotiske væv var ulidelig. Freud siger selv, at ikke engang hans hund ville være i nærheden af ham på grund af lugten. Han havde mange smerter og måtte hyppigt have fjernet knoglesekvestre fra læsionen.

Freuds bopæl i London

Fig. 6. I 1938 måtte familien Freud flygte til London. Flugten foregik via Paris og gode venners hjælp, især Prinsesse Maria Bonaparte, gift med Prins Georg af Grækenland og Danmark. I London levede familien i Maresfield Gardens, der nu er museum og absolut værd at besøge. Freud blev i 1886 gift med Martha Barnays. Farfaderen var overrabbiner i Hamburg. Parret fik seks børn. Den yngste, Anna, blev selv en meget berømt psykoterapeut i børnepsykologi. Hun døde først i 1982.

Fig. 6. In 1938 the Freud family had to flee to London. The escape took place via Paris and the help of good friends, especially Princess Maria Bonaparte, married to Prince George of Greece and Denmark. In London, the family lived in Maresfield Gardens, which is now a museum and definitely worth a visit. Freud married Martha Barnays in 1886. The paternal grandfather was chief rabbi in Hamburg. The couple had six children. The youngest, Anna, became a very famous psychotherapist in child psychology herself. She only died in 1982.

Livet blev nu helt uudholdeligt, og Freud sagde til sin livlæge Max Schur. "De lovede ikke at lade mig i stikken. Nu er der ikke andet end plager, og det har ikke længere nogen mening". Da man annoncerede Anden Verdenskrig og sagde, at det ville blive den sidste krig, sagde Freud: "Det bliver i alt fald min sidste krig". Få dage senere, 23. september 1939, var han død, 83 år gammel.

På mange områder er behandlingen blevet udviklet enormt siden da. Indførelsen af generel anæstesi har gjort det betydeligt mere behageligt både for patient og operatør. Operatøren går nu "linen ud" og fjerner det nødvendige, hvor man tidligere blev bremset af patientens smerter. Store og sikre blodtransfusioner kan gives. Ligeledes har man fået en betydelig forbedret postoperativ smertedækning. Der er indført specialiserede afsnit, så plejen er optimal, og herhjemme er der indført behandlingsgaranti for cancerdiagnoser. Desuden bliver patienten med en cancerdiagnose i hoved-hals-området visiteret af de relevante behandlere, og der bliver lagt en samlet plan, som et resultat af cancerpakkerne.

På stråleområdet er der sket store fremskridt, så kun det relevante område bestråles, og man er mere agtpågivende overfor at beskytte nabostrukturer, hvilket betyder betydelig reduktion af de postoperative gener. ▶

Resektionsproteser

Fig. 7. Professor Kazanjian uddannet hos Harold Gillies i London indførte stikkontaktsystemet. Freud syntes, at honoraret var lidt højt, 6.000 dollars for tre proteser, men betalte. Kazanjian fløj ind fra USA og var professor på Harvard i Boston og blev senere en meget berømt plastikkirurg.

Fig. 7. Professor Kazanjian trained under Harold Gillies in London introduced the socket system. Freud thought the fee was a bit high, \$6,000 for three prostheses, but paid. Kazanjian flew in from the US and was a professor at Harvard in Boston and later became a very famous plastic surgeon.

Den moderne cancerkirurgi og kæberekonstruktion er kommet betydelig videre i dag. Selve kirurgien skal nødvendigvis være radikal, så man undgår recidiv, men operationsmetoderne er mere skånsomme og ofte tilrettelagt med henblik på en funktionel og kosmetisk fornuftig rekonstruktion.

Lapkirurgi, expansion og dyrkning af væv hjælper på det kosmetiske, og med mulighed for at lave knogleindlæg, alloplastikker eller distraktionsosteogenese gives der mulighed for

at udføre implantatbåret protetik, som øger komforten og livskvaliteten ganske betydeligt.

Behandlingen er dog stadig kompleks og ofte meget intimerende for patientens livskvalitet. Denne historiske kasuistik understreger vigtigheden af tidlig diagnostik og radikal behandling. Vigtigheden af at seponere tobakken kan ikke understreges kraftigt nok. ♦

ABSTRACT (ENGLISH)

PREMALIGNANT LESIONS. FREUD AND HIS CANCER

This historical case describes the progress from precancer to cancer in the well known psychotherapist Sigmund Freud. Despite being advised to quit tobacco he continued to smoke

up to 20 cigars daily. This period was the start of the specialized jaw-surgery and Freud had 33 operations from when he was 61 until his death at 83 years. Only the last of these was under full anaesthetic.

LITTERATUR

1. Freud E, Freud L, Grubrich-Simitis I. Sigmund Freud. His life in pictures and words. London: Norton & Co., 1998.
2. Abrahamowitz F. Freud – et liv. Copenhagen: Gyldendal, 1997.
3. Olsen OA, Thomsen CB, Petersen B. Fokus på Freud. Copenhagen: Hans Reitzels Forlag, 2006.
4. Kristensen S. Freud har sagt. Copenhagen: Gyldendal, 2006.
5. Schur M. Freud: Living and dying. New York: International Universities Press, 1972.
6. Aziz SR. The person behind the name. J Oral Maxillofac Surg 1997;55:847-50.
7. Lazaridis N. Sigmund Freud's oral cancer. Br J Oral Maxillofac Surg 2003;41:78-83.
8. Aziz SR. Sigmund Freud: Psykoanalyse, cigars, and oral cancer. J Oral Maxillofac Surg 2000;58:320-3.
9. Davenport JC. The prosthetic care of Sigmund Freud. Br Dent J 1992;172:205-7.

”Gør som mig – skift til Djurslands Bank”

Mads Søgaard har stor erfaring med individuel rådgivning af tandlæger og har oparbejdet et væsentligt branchekendskab. Mads ved, hvad der har betydning for dig, som er kliniker.

Mads er lige skiftet til Djurslands Bank. Tag fat i ham, hvis du vil have en uforpligtende snak om et muligt bankskifte.

Erhvervskundechef Mads Søgaard
msog@djurslandsbank.dk | 8630 3618

**DJURSLANDS
BANK**

Erhverv

Djurslands Bank | Nordre Strandvej 75 | 8240 Risskov | djurslandsbank.dk

Har du fået brev fra **STPS?**

Som medlem af Tandlægeforeningen kan du altid få hjælp til både forberedelse og kommunikation med Styrelsen for Patientsikkerhed.

Kontakt Tandlægeforeningens Sundhedsfaglig
Rådgivning på fagliginfo@tdl.dk

praksisbasen | TANDLÆGE
FORENINGEN

Ny forbedret forsikring til klinikken

TandlægeTryghed har i foråret 2023 gennemført et udbud af klinikforsikringen for at sikre, at vi fortsat kan tilbyde tandlægerne en af markedets bedste og billigste forsikringer. Gjensidige vandt udbuddet, da de med deres Løsøreforsikring kan tilbyde tandlægerne de bedste betingelser.

Kontakt os

Kontakt TandlægeTryghed og hør mere om hvordan du sikrer dig bedst muligt, så du kan føle dig tryk, hvis du får en skade på din klinik.

Du kan ringe til os på telefon 39 46 00 80 - tast 1 Mandag-fredag kl. 10-14 og torsdag kl. 10-16.

Du kan også sende os en mail på web@tdlt.dk med dit telefonnummer og hvornår du ønsker at blive kontaktet - så ringer vi, når det passer dig bedst.

Ny løsøreforsikring via Gjensidige

Løsøreforsikringen hos Gjensidige vil give tandlægerne samlet set en bedre dækning end den Klinikforsikring som Codan ville tilbyde alle tandlæger via TandlægeTryghed. Løsøreforsikringen er billigere og har en lavere selvrisko for alle omfattede skader end den eksisterende klinikforsikring.

TandlægeTrygheds bestyrelse vurderer, at Løsøreforsikringen fra Gjensidige vil imødekomme stort set alle tandlægers behov for dækning af udstyr, inventar, m.m. på klinikkerne.

Hvordan får jeg den nye Løsøreforsikring?

Ønsker du at tegne den nye Løsøreforsikring hos Gjensidige, skal du kontakte TandlægeTryghed – inden den 1. oktober 2023.

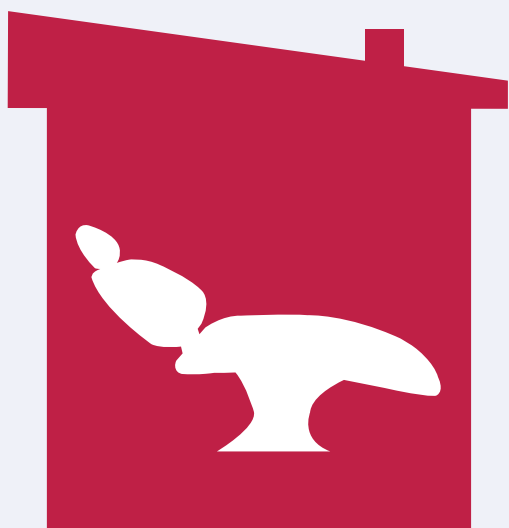
Vi kan også hjælpe dig med at flytte din aktuelle klinikforsikring til den nye Løsøreforsikring i Gjensidige allerede nu, så alt forløber problemfrit.

Hvis du har Codans Klinikforsikring gennem TandlægeTryghed, behøver du ikke overflytte den til Løsøreforsikringen hos Gjensidige. Men hvis du ønsker en lavere præmie og at være bedst muligt dækket i tilfælde af en skade, er de 2 minutter det tager at kontakte TandlægeTryghed godt brugt.

Vi gør hverdagen lettere ...

Ny løsøreforsikring til klinikken

Vi kender tandlægenes behov
tandlaegetryghed.dk